

Barnaga - FB 6:1 - BrB 3:5**Högsta domstolen**

NJA 2003 s. 537 (NJA 2003:81)

Målnummer:	B2478-03	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2003-11-19		
Rubrik:	Fråga om vårdnadshavare genom aga av barn gjort sig skyldig till misshandel av normalgraden eller ringa brott. Även fråga om påföljd.		
Lagrum:	3 kap. 5 § brottsbalken (1962:700)		
Rättsfall:			

REFERAT

Allmän åklagare väckte vid Malmö TR åtal mot D.A., född 1964, jämlikt 3 kap. 5 § BrB för misshandel enligt följande gärningsbeskrivning: D.A. har d. 7 okt. 1999 i bostaden i fastigheten Amiralsgatan 24 B i Malmö misshandlat sin son R.A., född d. 4 nov. 1989, genom att tilldela honom ett flertal slag på låren och i gumpen med ett köksredskap som tillhygge. Till följd härav har blåmärke och smärta uppstått.

TR:n (ordf. rådmannen Brännström) anförde i dom d. 12 sept. 2001: Domskäl. D.A. har erkänt att hon med en stekspade har tilldelat sonen några slag i stjärten och har medgivit ansvar för misshandel som är ringa brott. Erkännandet vinner stöd av övrig utredning, bl.a. en uppspelning av ett videoförhör med sonen.

Det är alltså styrkt att D.A. har gjort sig skyldig till misshandel i enlighet med gärningsbeskrivningen. Annat har inte framkommit än att våldet mot sonen skedde i en upprörd situation och att mamman förgick sig i hastigt mod. Slagen ledde uppenbarligen inte till mer än tämligen snabbt övergående smärta och ett mindre blåmärke. Mot denna bakgrund anser TR:n att brottet kan bedömas som ringa.

Domslut. TR:n dömde D.A. enligt 3 kap. 5 § BrB för misshandel, ringa brott, till penningböter 1 000 kr.

Åklagaren överklagade i HovR:n över Skåne och Blekinge och yrkade att HovR:n skulle bedöma brottet som misshandel av normalgraden och bestämma påföljden till villkorlig dom i förening med dagsböter. För det fall HovR:n skulle bedöma misshandelsbrottet som ringa yrkades att HovR:n skulle bestämma påföljden till dagsböter.

D.A. bestred ändring.

HovR:n (hovrättsråden Trulsson och Havelius, referent, tf. hovrättsassessorn Nilsson samt nämndemännen Prytz och Idström) anförde i dom d. 19 maj 2003: HovR:ns domskäl. D.A., som hörts på nytt i HovR:n, har tillagt bl.a. följande. Hon hade gått hem från sitt arbete på grund av att hon var sjuk och hade feber. Just när hon skulle lägga sig ringde personalen från skolan och berättade att R.A. hade bråkat i skolan. De ville att hon omedelbart skulle komma och hämta honom. Vid den aktuella tiden var det stora problem med R.A. i skolan. Han fick ofta raserianfall och vägrade göra som han blev tillsagd. Skolpersonalen ringde ofta efter henne, eftersom hon var den enda som kunde tala honom till rätta. Hennes arbetskamrater blev irriterade när hon måste lämna sitt arbete. När hon och R.A. kom hem, var hon trött och irriterad. Hon slog honom, därför att han skulle förstå att han inte kunde fortsätta att bete sig som han gjorde i skolan. Hon utdelade slagen med en stekspade av trä, som är ca 20 cm lång och några mm tjock. Hon minns inte hur många slag hon utdelade. En väninna till henne, som var på besök, ingrep innan hon hann slå särskilt många slag. Senare på kvällen kunde hon se att R.A. hade ett rött

märke på låret.

Videoförhöret med R.A. har spelats upp. Han har under förhöret berättat bl.a. följande. Han minns inte hur många slag han fick. Det kanske var fem, sex eller sju slag. De två första slagen gjorde ont, men inte de andra. Det blev ett litet blåmärke på låret.

HovR:ns bedömning. På de av TR:n angivna skälen finner HovR:n att D.A. har gjort sig skyldig till misshandel och att brottet kan bedömas som ringa.

Som HD påpekat i rättsfallet NJA 1999 s. 286 visar rättspraxis att omständigheterna vid misshandel som består i tillrättaförande av underåriga kan variera högst väsentligt. Något formellt hinder mot att döma till penningböter då det är fråga om bagatellartade misshandelsbrott föreligger i och för sig inte. Avgörande för om penningböter eller dagsböter skall dömas ut vid ringa misshandel blir därför omständigheterna i det särskilda fallet.

I förevarande fall har D.A. slagit sin nioårige son i familjens hem och misshandeln har avbrutits först då en väninna till henne ingripit. D.A. befann sig emellertid tillfället i en pressad situation och annat är inte visat än att våldet varit av lindrig art. Med hänsyn härtill gör HovR:n, liksom TR:n, bedömningen att påföljden kan stanna vid penningböter. TR:ns domslut skall därför fastställas.

HovR:ns domslut. HovR:n fastställer TR:ns domslut.

Riksåklagaren överklagade och yrkade att HD skulle döma D.A. för misshandel av normalgraden och bestämma påföljden till villkorlig dom i förening med dagsböter. I andra hand yrkade Riksåklagaren att påföljden skulle bestämmas till dagsböter.

D.A. bestred ändring.

Målet avgjordes efter huvudförhandling.

HD (JustR:n Munck, Lennander, Victor, Dahllöf, referent, och Calissendorff) beslöt följande dom: Domskäl. Av utredningen i målet framgår att D.A. i uppfostringssyfte tilldelat sin då nioårige son R.A. fem-sju slag med en cirka 20 cm lång och några mm tjock stekspade av trä. Slagen träffade sonens lår och stjärt. Ätminstone de två första slagen orsakade smärta. Dessutom uppstod rodnad och ett mindre blåmärke av slagen.

Vad HD nu har att pröva är om gärningen skall bedömas som misshandel av normalgraden eller som ringa brott samt vilken påföljd som brottet bör föranleda.

D.A. har inför HD uppgivit bl.a. följande. Vid tiden för den aktuella händelsen fick R.A. ofta vredesutbrott och bråkade i skolan. Hon blev vid sådana tillfällen uppringd på sin arbetsplats av skolpersonalen som krävde att hon skulle komma och hämta sonen. Efter varje sådan händelse försökte hon tala sonen till rätta och förklarade samtidigt att hon kunde riskera sin anställning genom att hon så ofta tvingades lämna sin arbetsplats för att hämta honom. Den aktuella dagen befann hon sig i hemmet och var sjuk och febrig när personalen ringde från skolan och krävde att hon skulle hämta sonen efter ett nytt bråk. Hon hämtade hem R.A. och tog i den pressade situationen till stekspaden för att tillrättavisa sonen, eftersom han inte tog någon notis om hennes förmaningar och tidigare samtal inte hade fått honom att upphöra med sina vredesutbrott och bråk i skolan. En väninna ingrep efter några slag och tog tag i stekspaden. En stund senare bad D.A. sonen om förlåtelse.

Aga är numera inte en tillåten uppfostringsmetod. I 6 kap. 1 § FB föreskrivs att barn inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Förbudet har ansetts innebära ett klarläggande att aga av barn är brottsligt, om motsvarande handling mot en annan person är straffbar som misshandel (jfr prop. 1978/79:67 s. 31 f.). Detta gäller även om agan utgör en enstaka händelse och inte ingår som ett led i en uppfostringsmetod.

Enligt 3 kap. 5 § BrB döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, för misshandel till fängelse i högst två år eller, om

brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

D.A:s gärning har endast orsakat smärta och skada av helt lindrig art. Gärningen är under sådana omständigheter att beteckna som ringa brott.

Vid misshandelsbrott som är ringa är fängelse avsett att tillämpas som påföljd endast undantagsvis, t.ex. vid upprepade brott som gränsar mot normalgraden av misshandel eller massiva återfall i ringa brott (jfr prop. 1992/93:141 s. 28 f.). I linje därmed ligger att det vid gärningar som inte orsakat annat än helt lindrig smärta eller skada bör föreligga särskilda försvårande omständigheter för att döma ut bötesstraff som ligger i den övre delen av bötesskalan.

En systematisk användning av aga som uppfostringsmetod får anses vara en klart försvårande omständighet även om smärtan eller skadan i varje enskilt fall skulle vara helt ringa. När det gäller D.A. har det emellertid inte ens påståtts annat än att agan var en engångsföreteelse. Några skäl för att beakta bruket av en stekspade eller platsen för agan som särskilt försvårande kan inte anses föreligga. Mot den bakgrunden och med beaktande av att D.A. tog till våld i en för henne pressad situation, när hon var sjuk och oroad för sin fortsatta anställning, finner HD inte anledning att göra någon annan bedömning i påföljdsfrågan än den som underrätterna gjort.

HovR:ns domslut skall därför fastställas.

Domslut. HD fastställer HovR:ns domslut.

HD:s dom meddelades d. 19 nov. 2003 (mål nr B 2478-03).

Sökord: Misshandel; Aga; Barn; Påföljd; Ringa brott

Barnaga - FB 6:1 - BrB 3:5

Högsta domstolen

NJÄ 2017 s. 1129 (NJÄ 2017:104)

Målnummer:	B1776-17	Avdelning:	2
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2017-12-22		
Rubrik:	Fråga om gränsdragningen mellan ringa misshandel och misshandel av normalgraden vid misshandel av barn.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none"> • 6 kap. 1 § föräldrabalken (1949:381) • 3 kap. 5 § och 29 kap. 2 § brottsbalken (1962:700)		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none"> • NJÄ 1996 s. 782 • NJÄ 2000 s. 612 • NJÄ 2003 s. 537 • NJÄ 2011 s. 89		

REFERAT

Attunda tingsrätt

Allmän åklagare väckte vid Attunda tingsrätt åtal mot R.A. för misshandel enligt följande gärningsbeskrivning. R.A. har slagit målsäganden A.A. med ett skärp på benen så att smärta uppstått. Det hände någon gång under perioden den 24 oktober 2015-den 1 november 2015 (höstlovet) i bostaden på Slånärsvägen 7 i Danderyds kommun. R.A. begick gärningen med uppsåt.

A.A. biträdde åtalet och yrkade att R.A. skulle betala 8 200 kr i skadestånd jämte ränta. Av beloppet avsåg 7 000 kr kränkning och 1 200 kr sveda och värk.

R.A. erkände att hon hade tilldelat A.A. ett slag på benen med ett skärp under den tidsperiod och på den plats som åklagaren hade angett. Hon bestred skadeståndsyrkandet.

Tingsrätten (ordförande rådmannen Mathias Wastesson) anförde i dom den 14 september 2016 följande.

DOMSKÄL

Skuld

R.A. har hörts. Ett videoförhör med A.A. har spelats upp.

Tingsrättens bedömning

R.A. är ensamstående och har fyra barn i åldrarna 5-13 år. A.A. är R.A:s yngsta dotter och var vid tillfället 8 år gammal. Av förhören framgår att R.A. blivit arg på A.A. eftersom A.A. bråkade med sin lillebror. A.A. har berättat att R.A. slagit henne med ett bälte på benen och att det gjort "jätteont". Hon har sagt att hon tror att det var mer än ett slag men inte kunnat precisera hur många. R.A. har bekräftat att hon har slagit A.A. med ett bälte. Hon har dock sagt att hon bara har utdelat ett slag. Genom förhören är det således utrett att R.A. har slagit A.A. med ett bälte på benen så att smärta uppstått. När det gäller antalet slag framstår A.A:s uppgifter som osäkra. R.A:s uppgifter ska därför läggas till grund för bedömningen. Det är därmed inte styrkt att det har varit fråga om mer än ett slag. Åtalet ska på det sättet bifallas. R.A. ska dömas för misshandel. Eftersom det har varit fråga om misshandel av ett barn i hemmet med ett tillhygge ska gärningen bedömas som misshandel av normalgraden.

Påföljd

R.A. förekommer inte i belastningsregistret. Enligt ett yttrande från frivården lever hon under socialt ordnade förhållanden. Efter den aktuella händelsen har

hon erhållit stöd från socialtjänsten och genomgått terapeutisk behandling med fokus på anknytning och föräldraskap med positivt resultat. Frivården har gjort bedömningen att något behov av övervakning inte föreligger. R.A. har bedömts lämplig för och samtyckt till samhällstjänst.

R.A. döms nu för misshandel av normalgraden. Straffvärdet uppgår till en knapp månads fängelse. Brottslighetens art talar i viss mån för en fängelsepåföljd. R.A. lever dock under ordnade förhållanden och det saknas särskild anledning att befara att hon kommer att göra sig skyldig till fortsatt brottslighet. Med hänsyn härtill och med beaktande av det begränsade straffvärdet kan påföljden för hennes del bestämmas till villkorlig dom. Enligt tingsrättens mening är en föreskrift om samhällstjänst inte nödvändig för att en sådan påföljd ska kunna väljas. Den villkorliga domen ska i stället förenas med dagsböter.

Skadestånd

Bedömningen i skuldfrågan innebär att R.A. är skadeståndsskyldig gentemot A.A. Genom brottet har A.A. utsatts för en sådan allvarlig kränkning som

berättigar till kränkningersättning. Ersättningen bör skäligen bestämmas till 5 000 kr. A.A. har också utsatts för ett sådant lidande att hon har rätt till ersättning för sveda och värk. Denna ersättning bör skäligen bestämmas till yrkat belopp. R.A. ska således förpliktas att betala skadestånd till A.A. med 6 200 kr jämte ränta.

DOMSLUT

Tingsrätten dömde R.A. enligt 3 kap. 5 § BrB för misshandel till villkorlig dom och 80 dagsböter å 50 kr.

R.A. ålades att utge skadestånd till A.A. med 6 200 kr jämte ränta.

Svea hovrätt

Samtliga parter överklagade i Svea hovrätt.

R.A. yrkade att hovrätten skulle rubricera gärningen som ringa misshandel, bestämma påföljden till böter och ogilla skadeståndsyrkandet i dess helhet.

Åklagaren yrkade att hovrätten skulle bestämma påföljden till villkorlig dom med samhällstjänst.

A.A., som biträdde åtalet i hovrätten, yrkade att hovrätten skulle förplikta R.A. att betala henne ytterligare kränkningersättning med 2 000 kr jämte ränta.

Parterna bestred varandras ändringsyrkanden.

Hovrätten (f.d. hovrättsrådet Lars Hesser, hovrättsrådet Karin Jonsson, tf. hovrättsassessorn Douglas Hamilton, referent, och två nämndemän) anförde i dom den 13 mars 2017 följande.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Hovrätten har tagit del av inspelningarna av barnförhöret med A.A. (i relevanta delar) och förhöret som hölls med R.A. vid huvudförhandlingen i tingsrätten.

I enlighet med tingsrättens dom, som inte överklagats i skuldfrågan, ska R.A. dömas för misshandel.

När det gäller frågan hur misshandeln ska rubriceras gör hovrätten följande bedömning. Tingsrätten har kommit fram till att R.A. endast har utdelat ett slag med ett skärp på A.A:s ben, vilket parterna godtagit. Genom utredningen har inte framkommit att slaget orsakat A.A. annat än smärta av kortvarig och lindrig art. Därmed ska gärningen, oavsett omständigheterna i övrigt, rubriceras som ringa misshandel (se NJA 2003 s. 537).

Hovrätten finner att påföljden kan stanna vid dagsböter. Antalet dagsböter bestäms till 60.

I frågan om kränkingsersättning ska utgå beaktar hovrätten att målet rör misshandel utförd av en förälder mot ett litet barn i den gemensamma bostaden. Mot denna bakgrund anser hovrätten att A.A. genom misshandeln har blivit utsatt för en allvarlig kränkning och att hon därför har rätt till kränkingsersättning från R.A., trots att misshandeln ska rubriceras som ringa. Den kränkingsersättning som tingsrätten bestämt är skälig.

Som anförts ovan har hovrätten funnit att misshandeln endast orsakat A.A. kortvarig smärta. I målet har inte presenterats någon bevisning om att hon orsakats lidande av annat slag. Enligt hovrätten saknas det därför grund för att ersättning för sveda och värk ska utgå.

Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten

- a. bedömer gärningen som misshandel, ringa brott, enligt 3 kap. 5 § BrB,
- b. bestämmer påföljden till 60 dagsböter å 50 kr, och
- c. bestämmer skadeståndet som R.A. ska utge till A.A. till 5 000 kr jämte ränta.

Högsta domstolen

Riksåklagaren överklagade hovrättens dom och yrkade att R.A. skulle dömas för misshandel av normalgraden till villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst.

A.A., som biträdde åtalet även i HD, anslöt sig till riksåklagarens yrkande.

R.A. motsatte sig att hovrättens dom ändrades.

HD avgjorde målet efter huvudförhandling.

HD (justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad, referent, Kerstin Calissendorff, Sten Andersson och Mari Heidenborg) meddelade den 22 december 2017 följande dom.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i HD

1. Det är utrett att R.A. tilldelat sin då åttaåriga dotter ett slag över benen med ett skärp och att slaget orsakat kortvarig och lindrig smärta. Slaget utdelades som en reaktion på att flickan bråkade med sin lillebror. Tingsrätten rubricerade gärningen som misshandel av normalgraden och bestämde påföljden till villkorlig dom i förening med dagsböter, medan hovrätten - med hänvisning till rättsfallet NJA 2003 s. 537 - har bedömt gärningen som ett ringa brott och bestämt påföljden till 60 dagsböter.

2. Frågan i HD är i första hand om gärningen ska bedömas som misshandel av normalgraden eller som ett ringa brott.

Rättslig reglering

3. I 6 kap. 1 § FB föreskrivs att barn inte får utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Förbudet har ansetts innebära att aga av barn är brottsligt, om motsvarande handling mot en annan person är straffbar som misshandel (jfr prop. 1978/79:67 s. 31 f.).

4. Enligt 3 kap. 5 § BrB döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, för misshandel till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

5. I 29 kap. 2 och 3 §§ BrB anges omständigheter som ska särskilt beaktas i försvårande respektive förmildrande riktning vid bedömningen av ett brotts straffvärde.

Misshandel av normalgraden eller ringa brott

6. Det ringa misshandelsbrottet utgör en i förhållande till misshandel av normalgraden särskild brottstyp. En utgångspunkt för bedömningen om en misshandel är ringa eller av normalgraden är den skada eller smärta som misshandeln har lett till.

7. I den juridiska litteraturen har det anförts att bara misshandel som är av tämligen bagatellartat slag ska hänföras till den ringa graden. Som ett typfall har nämnts ett slag i ansiktet med öppen hand (örfil) som orsakar smärta och rodnad (jfr Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl., s. 30). I rättsfallet NJA 2003 s. 537 ansåg HD att misshandeln av ett barn var ringa och fäste vikt vid effekten av slagen som "endast orsakat smärta och skada av helt lindrig art".

8. Frågan om brottets svårhetsgrad hänger också samman med straffvärdebedömningen. Det gäller särskilt när, som i detta fall, lagtexten inte anger några kriterier för gränsdragningen mellan olika grader av ett brott. (Se t.ex. "Bussen i Östberga", NJA 2017 s. 531 p. 10.) Det är sålunda inte uteslutet att redan vid gradindelningen väga in faktorer som annars främst påverkar straffvärdet och som saknar direkt anknytning till de grundläggande rekvisiten för brottet (jfr NJA 1996 s. 782, NJA 2000 s. 612 och NJA 2011 s. 89 p. 13).

9. Rättstillämpningen bör därför vid gradindelningen kunna ta intryck också av föreskrifterna i 29 kap. 2 § BrB om vad som utgör försvårande omständigheter. I punkten 8 av paragrafen anges som försvårande att brottet har varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person. Bestämmelsen, som inte var tillämplig i 2003 års avgörande, är ett lagfäst uttryck för att synen på misshandel av barn har skärpts under senare år, något som kan vägas in redan vid gradindelningen.

10. Ytterst blir det omständigheterna i det enskilda fallet som kommer att fälla avgörandet. Som misshandelsbestämmelsen i 3 kap. 5 § BrB är utformad kommer bedömningen i första hand att utgå från den skada och smärta som barnet har orsakats. Därutöver måste det kunna få betydelse t.ex. att barnet är litet eller att en vårdnadshavare har använt sig av ett föremål som är ägnat att öka risken för skada eller smärta. Det ska dock alltid göras en nyanserad bedömning. Att ett föremål har använts är i och för sig ägnat att göra handlingen mer allvarlig, men kan likväl inte fälla avgörandet om skadan eller smärtan trots detta är av helt lindrig art. Vid bedömningen måste det kunna vägas in också om misshandeln är följden av en uppfostringsmetod som tillämpas mot barnet med de risker för barnets hälsa och utveckling som en metod med fysisk bestraffning för med sig.

Bedömningen i detta fall

11. Misshandeln har bestått av ett enstaka slag som gett upphov till smärta av kortvarig och lindrig art. Det måste visserligen vägas in att misshandeln har riktat sig mot ett litet barn i det gemensamma hemmet. Det är också försvårande att slaget har utdelats med ett skärp. Utredningen ger emellertid inte något besked om skärpets beskaffenhet och om dess användande innebar några risker för att slaget skulle få andra effekter än det fick. Utredningen ger inte heller stöd för att slaget utgjort ett led i en uppfostringsmetod som skulle kunna ge barnet mer långsiktiga skador. Sammantaget är omständigheterna sådana att misshandeln ska bedömas som ett ringa brott.

12. Straffet ska bestämmas till dagsböter. Antalet dagsböter ska dock sättas betydligt högre än vad hovrätten har gjort. R.A. ska därför dömas för misshandel, ringa brott, till 100 dagsböter på 50 kr.

DOMSLUT

HD ändrar hovrättens dom bara på så sätt att antalet dagsböter bestäms till 100.

Sökord: Barnmisshandel; Aga; Gradinledning; Misshandel

